

Släkthistoriska Studier

Publicerad av Genealogiska Föreningen | Published by the Genealogical Society of Sweden

Släkthistoriska Studier 2022:105

Bero Andreae Ekegren – skolmästare i Hova skola

Susanne Gustafsson

epost: sus.gust@telia.com

 0000-0002-2036-3613

Publicerad den 28 augusti 2022

DOI: 10.55797/oiw686 och ISSN 2004-3910

Öppen tillgång genom en Creative Commons CC BY 4.0 licens.

Copyright på artikeln tillhör författarna.

Publicerad på Kungliga Bibliotekets OJS-plattform publicera.kb.se.

Citera artikeln (exempel): Gustafsson S., *Bero Andreae Ekegren – skolmästare i Hova skola*, Släkthistoriska Studier 2022:105.

Släkthistoriska Studier publiceras av Genealogiska Föreningen (org. nr. 802001-19643), Lofströms Allé 7, Sundbyberg. Kontakt: shs@genealogi.net

Bero Andreæ Ekegren – skolmästare i Hova skola

Susanne Gustafsson

Publicerad 28 augusti 2022

Skolmästare Bero Andreæ Ekegren var född cirka 1655 i Ormestorp, Häggesleds socken, Kållands härad i Västergötland, och dog därstädes 1719. Han var pedagog i Hova skola, Hova socken i Vadsbo härad, under 1700-talets första decennium. Här redovisas resultatet av en utredning om skolmästarens liv, vilken bland annat belyser detaljer från hans studietid vid Kungliga Akademien i Åbo och tjänstgöring i Hova skola. Artikeln redogör även för Bero Andreæ Ekegrens familj, hans ursprung och anfäder, vilka var hemmahörande i Häggesleds socken.

Den 15 februari 1719 nedtecknades följande dödsnotis i kyrkoboken för Bero Andreæ Ekegren (se också bild 1):¹

d[en]15 begrofvz i Häggeslättz kyrkiogård fordom Pädagogiu i Hofva D[omi]n[us] Bero Ekegren från Ormestorp. [...] han under stor armod och motgång sin verld Christel[igen] igenomgât, och 64 åhr lefvat hade.

Dödsnotisens innehåll sticker ut i förhållande till vad som i övrigt redovisas i kyrkoboken. Vem var denne Bero Ekegren och vilka var hans anfäder? Kunde han vara identisk med den Björn Andersson som jag en tid eftersökt som far till min anfader skattebonden Anders Björnsson (1711–1790) i Ormestorp, Häggesleds socken? Hur kom det sig att Bero Ekegren titulerades pedagog i Hova, Dominus², samt avled efter ett fattigt liv behäftat med motgång? Föreliggande artikel avser att besvara dessa frågor genom studier i bland annat

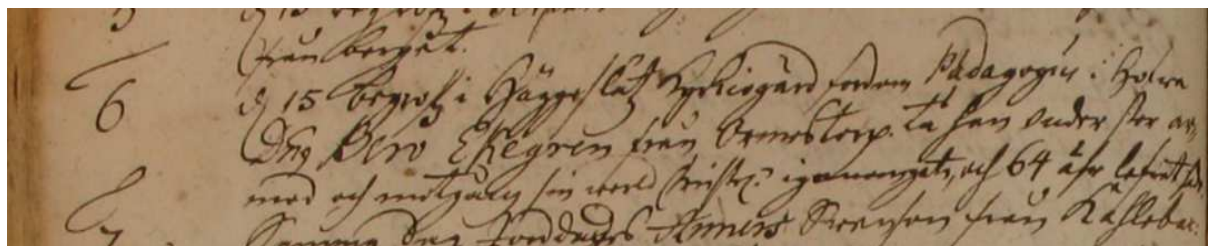

Bild 1. Bero Ekegrens dödsnotis, se Järpås kyrkoarkiv C:4 (s. 676). Bild från Arkiv Digital.

¹ GLA, Järpås kyrkoarkiv C:4 (s. 676). Järpås pastorat bestod av Järpås, Uvereds och Häggesleds socknar och hade ofta gemensamma kyrkoböcker. Tidigare ingick även socknarna Höra och (Kållands-)Vedum i pastoratet men dessa inlemrades i Järpås församling under senare delen av 1500-talet respektive 1803 (Hagberg, 2004).

² I källorna står det »Dn₉« där »g« är ett förkortningstecken. Det har tolkats som Dominus och skrivs här som D[omi]n[us] i citerad text. Det har inte gått att styrka att Bero Ekegren prästvigdes, även om titeln Dominus antyder att så kan ha varit fallet (personlig kommunikation med Urban Sikeborg, 19 maj 2022).

kyrko-, dom- och jordeböcker, mantalslängder samt Skara domkapitels arkiv. En intressant historia om en bondson som fick studera, se sig om i världen, och som gifte in sig i en släkt ur högre samhällsklass än sin egen, växer fram och redovisas.

Skattebonden Anders Björnsson i Ormestorp

Alla skildringar har en början och denna inleds med en presentation av författarens anfader Anders Björnsson (1711–1790) som var skattebonde i Ormestorp, Häggesleds socken. Häggesleds socken i Kållands härad ligger cirka 2 mil sydväst om Lidköping på den västra kanten av Västgötalätten. Enligt en beskrivning från 1880-talet framställdes bygden då vara uppodlad med enstaka höjder och någon skog, utan förekomst av större egendomar.³ Häggesleds gamla kyrka anges ha uppförts i slutet på 1000-talet (se bild 2), men revs och en ny uppbyggdes 1868.⁴

Bild 2. Häggesleds gamla kyrka 1670. Teckning ur Peringskiöld (1700-?).

Anders Björnsson titulerades dräng från Ormestorp när han den 25 oktober 1741 vigdes med pigan Margareta Gunnarsdotter från Abrahamsgården i Häggesleds socken.⁵ Margareta Gunnarsdotter var döpt den 15 april 1723 och anges som dotter till Gunnar (Andersson) och dennes hustru (Brita Månsdotter) på Abrahamsgården.⁶ I parets vigselnotis 1741 antecknades att morgongåvan utgjordes av 30 lod silver och att paret efter vigseln ämnade bosätta sig i Ormestorp.⁷ Anders Björnsson och hans hustru Margareta Gunnarsdotter uppnådde båda hög ålder och avled av ålderdomsbräcklighet: Anders den 26 juni 1790, 79 år gammal, och Margareta den 30 november 1810, hela 87 år gammal.⁸ I Anders Björnssons dödsnotis angavs att hans föräldrar hette Björn Andersson och Maria Andersdotter, två vanligt förekommande namn på bondfolk och väckte därför inte någon större förvåning. Anders Björnssons bouppteckning, som upprättades drygt en vecka efter hans död, den 5 juli 1790, ter sig inte heller uppseendeväckande.⁹ Han efterlämnade hustrun Margareta Gunnarsdotter samt fyra vid bouppteckningen närvarande barn, nämligen tre söner, klockaren Andreas, bonden Hans i Hulan och Sven Häggbom, samt en dotter Maria, gift med Jonas Magnusson, »i huset«, det vill säga att dottern med sin make var bosatt i hennes föräldrahem Ormestorp. Därutöver upptecknades även sonen Bengt Häggbom, som noterades befinna sig i Finland, samt sedan tidigare avlidne sonen Magnus Häggbom i Göteborg. Vad gäller tillgångar i boet fanns varken guld, silver eller fordringar, men fastigheten om 1/6 mantal eller 16 2/3 marker skattejord i Ormestorp, som utgjorde del av skattegården i Häggesleds kyrkby, noterades vara värd 150 Riksdaler. En familjetabell för Anders Björnsson finns i Familj 1.

Anders Björnssons, från dödsåret, uträknade födelseår är 1711 men han återfanns inte, som man skulle kunna tro, som född i någon av socknarna i Järpås pastorat. Han återfanns i stället döpt den 30 juli 1711 på Västergården i Hova socken. Hova socken ligger cirka 10 mil norr om Häggesled, vid skogsområdet Tivedens södra kant, i Vadsbo härad. Anders

³ Rosenberg (1882–1883, band 1, s. 791).

⁴ NE (1989–1996, band 9, s. 245, spalt II).

⁵ Järpås kyrkoarkiv C:4 (s. 738).

⁶ Järpås kyrkoarkiv C:4 (s. 810).

⁷ Ett lod silver vägde 13,2 gram; 30 lod silver bestod således av 396 gram silver, en i bondesamhället för tiden vanligt förekommande storlek på morgongåva, vilken fungerade som en sorts änkepension om mannen skulle avlida före hustrun (Klingberg, 2017).

⁸ Järpås kyrkoarkiv F:1 (s. 1234 och 1283).

⁹ GLA, Kållands häradsrätt FII:12 (s. 609).

Björnssons dopnotis i Hova socken lyder: »d[en] 30 juli dito, Bero Ekegren och hustru Marias son i Hofva, Anders benembd«, inga faddrar noterades.¹⁰ Men, hur kan vi vara säkra på att denne Anders, son till Bero Ekegren och dennes hustru Maria i Hova socken, var identisk med den Anders Björnsson som 30 år senare vigdes med Margareta Gunnarsdotter i Häggesleds socken och vars föräldrar enligt hans dödsnotis 1790 ska ha hetat Björn Andersson och Maria Andersdotter? Den första ledtråden är dödsnotisen från 1719 i Häggesleds socken, utskrivet i sin helhet i inledningen ovan, som beskriver att pedagogen Bero Ekegren avled i Ormestorp där den förmodande sonen Anders Björnsson var bosatt. Därtill kan konstateras att Bero är en latiniserad form av mansförnamnet Björn, och att en man vid namn Bero Ekegren var bosatt i Ormestorp åtminstone 1714 och fram till sin död därstädes 1719.¹¹ Det finns dock fler fynd i källorna som leder fram till slutsatsen att pedagogen Bero Ekegren som avled i Häggesleds socken 1719 var identisk med den Björn Andersson som noterades vara far till Anders Björnsson, skattebonden i Ormestorp, enligt dennes dödsnotis 1790.

Familj 1. Anders Björnsson (1711–1790)¹²

Anders Björnsson. Bonde i Ormestorp, Häggesleds socken. Döpt 30 juli 1711 i Västergården, Hova socken. Död 26 juni 1790 i Ormestorp.

Gift 25 oktober 1741 med *Margareta Gunnarsdotter*. Döpt 15 april 1723 i Abrahamsgården, Häggesleds socken. Död 30 november 1810 i Ormestorp. Föräldrar var Gunnar Andersson och Brita Månsdotter i Abrahamsgården.

Barn:

- *Bengt Häggbom.* Född 22 augusti 1742 i Ormestorp. Levde 1790.
- *Anders/Andreas.* Klockare. Född 16 november 1745 i Ormestorp. Död 10 augusti 1795 i Gillstads socken.
- *Magnus Häggbom.* Född 6 april 1750 i Ormestorp. Död före 1790 i Göteborg.
- *Sven Häggbom.* Född 13 december 1751 i Ormestorp. Levde 1790.
- *Hans.* Född 29 april 1755 i Ormestorp. Levde 1790 i Hulan, Häggesleds socken.
- *Maria.* Född 2 januari 1766 i Ormestorp. Död därstädes 27 april 1827. Gift med Jonas Magnusson. Född 16 december 1760 och död 22 april 1814.

Skolmästare Bero Andreae Ekegren (Björn Andersson)

Bero Ekegren var, beräknat på den angivna åldersuppgiften i dödboken 1719 (64 år), född cirka 1655 i Ormestorp, Häggesleds socken, under namnet Björn Andersson. Födelseår och -plats kan inte verifieras då födelseboken för Häggesleds socken har en lucka åren 1648–1657. En tidig husförhörslängd för Häggesled, daterad 1688–1689, gör gällande att skattegården i Häggesleds kyrkby dessa år bestod av fyra gårdsparter varav den fjärde kallades Ormestorp och brukades av bonden Anders (Håkansson) Kart, hans hustru Karin (Björnsdotter) samt barnen Marit, Kerstin, Karin, Ingrid, Olof och Sven.¹³ Att den troligen äldste sonen Björn inte upptogs i husförhörslängden dessa år har en logisk förklaring. Han var vid tiden drygt 30 år gammal och befann sig utomlands, närmare bestämt i Åbo i nuvarande Finland där han studerade. I Helsingfors universitets digitala studentmatrikel, vilken innehåller uppgifter från olika originalkällor, anges att det den 8 oktober 1687 fanns en registrerad student vid Kungliga Akademien i Åbo vid namn »Björn Ekegren Bero Andreae, vestogotus 3441«, som noterades ha Ormestorp i Häggesleds socken, Järpås

¹⁰ GLA, Hova kyrkoarkiv C:1 (fol. 80v).

¹¹ RA, Mantalslängder, Skaraborgs län 53 (s. 542).

¹² I familjetabellerna anges inte källhänvisningar om uppgiften har angetts tidigare i texten eller om den kan återfinnas på förväntad plats i en ministerialbok.

¹³ Järpås kyrkoarkiv AI:1 (s. 36).

pastorat, som hemvist samt vars föräldrar anges som Anders Håkansson Kart och Karin Björnsdotter.¹⁴ I matrikeln anges även att Bero Ekegren var pedagog i Hova 1703, att han var gift med Maria Andersdotter och att han avled i Häggesled den 15 februari 1719. I matrikeln framförs också uppgiften om att Bero Ekegren skulle kunna vara identisk med den i december 1696 på Greifswalds universitet registrerade studenten Bernhardus Ekegreen från Västergötland i Sverige.¹⁵ En sista uppgift i studentmatrikeln består av en avskrift från inledningen av ett mål i Halikko härads dombok daterad 12–15 januari 1689:

Hustru Carin Andersdotter j Daals bruuk föredrog Rätten, hurusåsom D[omi]n[us] Studiosus Bero Ekegreen förledit Åhr här i Engellsby Länsmans Gårdh, då han præceptorerade för Länsmans barn, under Ächtenskapz låfwen dess dotter Elin Arfwedzdotter som och dher tiente haar belägrat, hwar af hon är Rådt medh barn, begiärandes att han med Ächtenskapetz fullbordande henne legitimera måtte.

Domboksavskriften gäller således ett mål där hustru Karin Andersdotter vid Dals bruk instämde studenten Bero Ekegren i syfte att få denne att fullfölja sitt äktenskapslöfte till dottern Elin Arvidsdotter, vilken var havande och hade utlagt Bero Ekegren som far till barnet.¹⁶ Engelsby gård, där Bero Ekegren uppges ha undervisat länsmannens barn, låg i Dragsfjärds socken söder om Åbo. I domboken framgår det att Bero Ekegren var på plats i rätten men att han inte ville uttala sig utan krävde att målet skulle behandlas vid konsistoriet i Åbo. Hustru Karin invände att det skulle bli svårt för henne och vittnen att ta sig till Åbo, men trots detta remitterade häradsrätten ärendet till konsistoriet. Målet kom dock med stor sannolikhet aldrig att behandlas vid konsistoriet, då ingen av parterna återfinns i namnregistren för Åbo universitet, konsistoriets protokoll i perioden 1685–1699.¹⁷

Bero Ekegren studerade således vid Kungliga Akademien i Åbo, åtminstone åren 1687–1689 och möjligen även vid Greifswalds universitet 1696.¹⁸ Han kan med sin bakgrund anses ha varit en så kallad allmogestudent, vilka ofta påbörjade högre studier förhållandevis sent i livet, runt 25-årsåldern.¹⁹ Varför just bondsonen Björn Andersson fick studera, först i den grundläggande trivialskolan, det fyraåriga gymnasiet, och sedan på Kungliga Akademien i Åbo är okänt, men kanske hade han det som i dagligt tal kallas läshuvud.²⁰ Det är också okänt hur hans studier finansierades, förutom att han undervisat länsmannens barn i Dragsfjärds socken parallellt med studierna i Åbo. Att arbeta som privatlärare i olika högreståndshem, att utföra så kallade konditioner eller att konditionera, var det vanligaste sättet bland fattiga studenter att finansiera sina akademiska studier vid denna tid.²¹ Det är även okänt vid vilken/vilka skolor i Sverige som Bero studerat för att förbereda sina högre studier i Åbo. Ett troligt alternativ, relativt närbeläget hemmet i Häggesled, är Katedralskolan i Skara, vilken inrättades 1641.²² Dock återfinns ingen Björn Andersson (Bero Andreae Ekegren) i skolmatrikeln från Skara högre allmänna läroverk som finns bevarad för åren 1659–1711.²³ Han studerade troligen inte heller vid Mariestads högre allmänna läroverk då en skolmatrikel för inskrivna studenter från och med 1680 finns bevarad utan spår efter en student vid namn Björn Andersson (Bero Andreae Ekegren).²⁴

¹⁴ Kotivuori (2005, id 3441).

¹⁵ Aeltere Universitets-Matrikeln II. Universitæt Greifswald II 1646–1700 (s. 218).

¹⁶ FIRA, Renoverade domböcker för Piikkiö och Halikko härader 1689–1689 KOa:7 (fol. 8r).

¹⁷ Åbo universitet. Konsistoriet: Consistorii Academici Aboensis Protokoll (1883–, del VI (1685–1690) och del VII (1690–1699)).

¹⁸ Kungliga akademien i Åbo (nuvarande Helsingfors Universitet) inrättades 1640, se NE (1989–1996, band 20, s. 321, spalt II). Greifswalds universitet var ett svenskt lärosäte 1648–1815, se till exempel Seth (1952, s. 18ff).

¹⁹ Sjöberg (2002, s. 39ff).

²⁰ Richardson (2010, s. 33ff).

²¹ SAOB (1893–, band 14, spalt K 2088).

²² Beckman (1926, s. 28).

²³ GLA, Skara Högre allmänna läroverks arkiv D1a:2.

²⁴ GLA, Mariestads Högre allmänna läroverks arkiv D1b:1.

Kvarstår som möjligt alternativ gör då skolan i Lidköping, även den geografiskt närbelägen hemmet, men skolmatrikeln från Högre allmänna läroverket i Lidköping finns enbart bevarad från 1778²⁵, varför detta alternativ inte kan beläggas. Det är inte heller känt vilka ämnen Bero Ekegren studerade vid Kungliga Akademien i Åbo, om han slutförde sina studier eller om han erhöll någon examen. Den vanligaste examen vid Kungliga Akademien i Åbo under 1600- och 1700-talen var filosofie kandidat och oftast var studiemålet för allmogestudenter att bli prästvigda. Beros titlar i dödsnotisen från 1719 var »pädagogiu« (pedagog/lärare) och Dominus, vilket indikerar att han innehade prästens uppdrag att undervisa socknens barn och att han titulerades herr/herre.

I Skara stifts herdaminne skrivs följande om Bero Ekegren under rubriken »Hofva skola pedagoger«:²⁶

Bero Ekegren [född] i Hjerpås, stud[ent] i Åbo 1687, var pedag[og] i Hofva 1703, då han förbjöds att predika därstädes. År 1708 skrev prosten Fegræus till konsist[oriet] att ”den gamle Ekegren är mycket förhatlig för det styfva folket där uppe i skogsbygden”, och föreslog att sända honom till Fredsberg, ”hvars pastor (Bjerchenius) är slägt med hans hustru”. Gift m[ed] Maria Andersdotter. Barn: Anders [född] 1702, Anna Katarina [född] 1703, Maria [född] 1708.

Herdaminnet ger värdefull information och ger bilden av en sträng lärare och en möjlig konflikt med Hova sockenbor, vars egen prost ville få honom förflyttad. Tidsangivelserna i herdaminnet antyder att Bero Ekegren borde ha återvänt till Sverige och bosatt sig i Hova socken senast runt sekelskiftet 1700. Han var med säkerhet bosatt i Hova i december 1700 då han noterades som dopvittne.²⁷ I samband med inrättandet av sin bostad och tillträdet till tjänsten vid Hova skola bör Bero ha gift sig med sin cirka 20 år yngre hustru Maria Andersdotter som i herdaminnet uppges ha varit släkt med pastorn i Fredsbergs socken. Denne »pastor Bjerchenius« torde avse Jonas Bjerchenius som enligt Elgenstierna uppges vara son till häradsdomaren Hans Torbernsson och Ingeborg Jonsdotter Herrlund (se även den adliga ätten af Bjerkén nummer 1995).²⁸ Jonas Bjerchenius var född på Heden i Bjärka socken 1643, student i Uppsala 1668, prästvigd 1680, kyrkoherde i Fredsbergs socken 1681 och prost över Norra Vadsbro kontrakt 1696. Jonas Bjerchenius var gift två gånger; första hustrun hette Maria Oldergren (död 1684) och andra hustrun Anna Fegræa, och han avled 1723. Hur Bero Ekegrens hustru Maria Andersdotters släktskap med pastor Jonas Bjerchenius såg ut återstår dock att utreda, men klart är att Bero Ekegren gifte in sig i en högre samhällsklass än sin egen.

Avseende herdaminnets uppgift om att Bero Ekegren förbjöds att predika 1703 så har den troligen sin grund i ett brev den 1 april 1703 från konsistoriet i Skara till dåvarande kyrkoherde i Hova, herr Anders Eneberg.²⁹ Brevet inleds med att det kommit till konsistoriets kännedom att kyrkoherden brukar låta skolmästaren i Hova, herr Bero Ekegren, »hjälp sig med predikande«. Vidare skrev konsistoriet att Ekegren inte har lov av konsistoriet att predika och »ej heller är capabel der till«. Kyrkoherden Anders Eneberg tilldelades en varning då skolmästarens predikande stred mot konsistoriets förmaningar. Frågan om hur skolmästarens predikande hade kommit till konsistoriets kännedom lämnas tyvärr obesvarad då inget inkommande brev till konsistoriet i ärendet har kunnat återfinnas i Skara domkapitels arkiv. Ett brev från skolmästare Bero Ekegren till biskopen i Skara, daterat den 8 mars 1705 skulle dock kunna styrka bilden av en möjlig konflikt

²⁵ GLA, Lidköpings högre allmänna läroverks arkiv 1778–1969.

²⁶ Warholm (1871, s. 728).

²⁷ Hova kyrkoarkiv C:1 (fol. 42v).

²⁸ Elgenstierna (1925–1936, band 1, s. 393).

²⁹ GLA, Skara domkapitels arkiv BI:4 (1703, fol. 132r).

mellan Bero Ekegren och Hovas sockenbor.³⁰ I brevet ber han om hjälp med att erhålla en lämplig bostad sedan länsmannen han tidigare hyrt in sig hos sagt upp kontraktet:

[...] ty här måste iagh settia och leija huus, som iagh haff[e]r måst giöra allt sedan iagh kom hijtt, här till dagz hafver iagh haft huus af lenzmannen, men nu upbryter han sitt contract han hafver giort och will att iagh skall flytta i een siukestuga som församlingen haff[e]r bygd, hwilken stuga alldrig var inredz, eij heller var der skåp[...] uti, och den är omöjelig för migh att låtha uptaga [...]

Brevet från skolmästaren till biskopen 1705 undertecknades: »ödmiukaste tiänare Bero Ekegreen« (se bild 3). Av brevet framgår således att länsmannen anvisat Bero Ekegren att bo i Hova sockens sjukstuga, vilken enligt den senare inte utgjorde en lämplig bostad. Förfarandet kan tyda på att länsmannen och sockenborna ville markera sitt missnöje med skolmästaren. Ytterligare ett brev, från prosten Fegræus i Fägre socken till biskop Jesper Swedberg i Skara daterat 14 december 1708, vilket troligen låg till grund för herdaminnets uppgift om Bero Ekegrens situation detta år, gav en mer nyanserad bild än herdaminnets korta beskrivning om att »den gamle Ekegren är mycket förhatlig för det styfva folket där uppe i skogsbygden«. Här framgår nämligen att skolmästare Bero Ekegren samtyckte till förflyttning från Hova till Fredsberg då han »är ock gärna nögd att komma ther ifrå...«.³¹

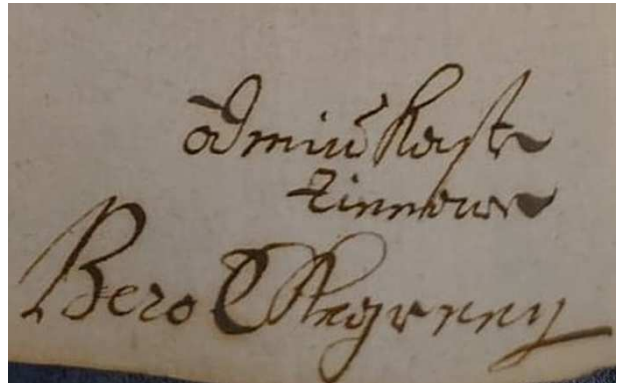
A photograph of a handwritten signature in brown ink on aged paper. The signature is written in a cursive script and reads "Bero Ekegreen". Above the main signature, there are two lines of smaller, less legible handwriting, possibly indicating a title or address.

Bild 3. Bero Ekegrens namnteckning 1705 i Skara domkapitels arkiv. Foto av originalhandlingen på Landsarkivet i Göteborg av författaren.

När Bero Ekegrens förste son Anders döptes i Hova socken 1702 titulerades fadern »Pedagogi Ekegreen«, och när dottern Maria döptes 1708 noterades fadern som »Bernhardi Ekegren«.³² Båda dessa avled dock i späda ålder. De barn som överlevde koltåldern var Anna Katarina, sannolikt identisk med den dotter som i senare källor omnämns som Annika, ett tyskt diminutiv för Anna, döpt den 17 maj 1703, Kristiern döpt 1705, Anders döpt 1711, och sonen Hans som döptes 1714 då familjen hade flyttat tillbaka till släktgården Ormestorp i Häggesleds socken.³³ Vid sonen Hans dop 1714 kallades Bero för ytterligare en förnamnsvariant, nämligen Beronis. Bero Ekegren med familj återvände således från Hova socken till släktgården i Häggesleds kyrkby och socken någon gång mellan 1711 och 1714, men redan 1709 var enligt herdaminnet en ny skolmästare installerad vid Hova skola, Nic[odemus] Nicenius.³⁴ År 1718 upptogs ensamman Bero Ekegren på den fjärde gårdsparten av fem på skattegården i Häggesleds kyrkby, det vill säga Ormestorp.³⁵ Hustrun Maria Andersdotter är av någon anledning skattebefriad då hon bevisligen levde detta år. År 1720, ett år efter maken Bero Ekegrens död, gifte änkan Maria Andersdotter om sig med drängen Sven Nilsson, som detta år mantalsskrevs på gården.³⁶ En familjetabell för Bero Andreae Ekegren finns i Familj 2.

³⁰ Skara domkapitels arkiv EVI:46.1 (1705, opaginerad).

³¹ Skara domkapitels arkiv EVI:46.1 (1708, opaginerad).

³² Anders: Hova kyrkoarkiv C:1 (fol. 47r); Maria: C:1 (fol. 72v).

³³ Anna Katarina: Hova kyrkoarkiv C:1 (fol. 53v); Kristiern: C:1 (fol. 64v); Anders, se Familj 1; Hans: Järpås kyrkoarkiv C:4 (s. 598).

³⁴ Warholm (1871, s. 729).

³⁵ Mantalslängder Skaraborgs län 57 (s. 523).

³⁶ Järpås kyrkoarkiv C:4 (s. 717); Mantalslängder Skaraborgs län 59 (s. 560).

Familj 2. Bero Andreæ Ekegren (cirka 1655–1719)

Bero/Björn Andersson/Andreæ Ekegren. Skolmästare och pedagog i Hova skola. Född cirka 1655 i Ormestorp, Häggesleds socken. Död därstädes 15 februari 1719. Bosatt i Åbo 1687–1689, i Västergården, Hova socken, 1700 till cirka 1712, och därefter fram till 1719 i Ormestorp.

Relation (R) med *Elin Arvidsdotter*, dotter till hustru Karin Andersdotter vid Dals bruk, Dragsfjärds socken, nuvarande Finland. Gift (1) cirka 1700 med *Maria Andersdotter*. Född cirka 1678. Död 21 mars 1748 i Ormestorp. Besläktad med pastor Bjerchenius i Fredsbergs socken.

Barn:

- (R) *NN*. Född 1689.
- (1) *Anders*. Döpt 23 april och död 25 juni 1702 i Västergården, Hova socken.
- (1) *Anna Katarina (Annika)*. Döpt 17 maj 1703 i Västergården. Död 7 juli 1784 i Skattegården, Häggesleds socken.
- (1) *Kristiern*. Döpt 30 november 1705 i Västergården. Död i augusti 1743 i Ormestorp.
- (1) *Maria*. Döpt 25 oktober 1708 i Västergården. Död därstädes 10 augusti 1709.
- (1) *Anders*. Se Familj 1.
- (1) *Hans*. Döpt 10 februari 1714 i Ormestorp.

Bero Ekegrens anfäder i Häggesleds socken

Den första brukaren på skattegården i Häggesleds kyrkby och socken som med säkerhet kan kopplas till Bero Ekegren är änkan Karin Ormsdotter, som i mantalslängden 1644 upptas på den andra av två gårdsparter.³⁷ På den första gårdsparten noteras detta år Lasse Andersson med hustrun Brita Nilsson samt Olof Andersson. Ett drygt decennium senare, 1656, har skattegården delats upp i än fler gårdsparter och brukarna namnges då ha varit Per Eriksson i skattegården med hustru Barbro Peders, Jon Andersson i samma gård med hustru Britta Jons, Håkan Kart på Ormestorp med hustru Karin Håkans (Ormsdotter), Anders Håkansson (Kart), Lasse Svensson med hustru Ingeborg Larsa samt Elin Svens (se bild 4).³⁸

Karin Ormsdotter (cirka 1610–1671), som enligt mantalslängden 1656 upptas på Ormestorp tillsammans med sin (andre) make Håkan Kart och (styvsonen) Anders Håkansson (Kart), är en av tre kända döttrar till en bonde med det vikingatida namnet Orm Asmundsson.³⁹ De andra två systrarna hette Kerstin och Elin.⁴⁰ Orm (Asmundsson) noteras i årliga räntan 1604 som ryttare på skattegården i Häggesleds kyrkby, vilken detta år brukas av en till namnet okänd änka, och han brukade samma skattegård tillsammans med Anders och Jon enligt Älvsborgs lösen 1616–1618.⁴¹ Det är således troligt att den gårdspart på skattegården som Orm Asmundsson brukade 1616–1618 och som hans dotter Karin brukade därefter har kommit att kallas Ormestorp efter honom då skattejorden under Orm Asmundssons egen tid som brukare bevisligen kallades Häggesledstorp, vilket framgår 1617 då »Orm i Häggesledstorp« lagbjöd fyra systerlotter omfattande totalt 11 marker i samma gård.⁴² Orm Asmundsson och hans fyra systrar, Anna, Sigrid, Ingrid och

³⁷ Mantalslängder Skaraborgs län 2 (fol. 216v).

³⁸ Mantalslängder Skaraborgs län 14 (fol. 1725r).

³⁹ Peterson (2007, s. 32 och 175).

⁴⁰ Kållands häradsrätts arkiv AIa:4 (opaginerad; RA bildid C0107034_00215).

⁴¹ RA, Landskapshandlingar Västergötlands handlingar 1604:13 (fol. 55v; RA bildid: A0050028_00212), RA, Älvsborgs lösen 1613 IV:35 (opaginerad; RA bildid: A0066039_00099), IV:36 (opaginerad; RA bildid: A0066040_00202), IV:37 (opaginerad, RA bildid: A0066041_00187).

⁴² Kållands häradsrätts arkiv AIa:1 (opaginerad; RA bildid: C0107031_00161).

- (1) *Marit*. Född cirka 1657. Död 26 maj 1717 i Ormestorp, Häggesleds socken.
- (1) *Sven*. Levde 1689.
- (1) *Karin*. Levde 1689.
- (1) *Kerstin*. Levde 1711.
- (1) *Ingrid*. Levde 1711.
- (1) *Elin*. Levde 1710 i Rytterås, Longs socken.
- (2) *Håkan*. Döpt 14 juli 1697 i Ormestorp. Levde 1713.

Aktuellt forskningsläge avseende Ormestorp

Vilka brukarna till skattejorden i Ormestorp var, och hur deras släktskap med Bero Ekegren såg ut, börjar nu klarna. Vad som kan fastslås är att Orm Asmundsson stod uppsatt som brukare till och ägde skattejord i Häggesledstorp (Ormestorp) 1617 då han utökade sitt jordinnehav genom att inlösa sina fyra systrars arvslotter. Skattejorden hade syskonen ärvt efter sin ena eller båda föräldrar, Asmund och Karin, som dock själva brukade Bosgården, en frälsegård i Häggesleds socken.⁴⁴ Orm Asmundsson hade i sin tur tre kända döttrar som ärvde hans skattejord i Häggesledstorp (Ormestorp) varav dottern Karin Ormsdotter förde med sig sitt jordinnehav i skattegården, som nu kallas Ormestorp, vid giftermålet med sin andre make Håkan Olofsson Kart (cirka 1652). Karin Ormsdotter sålde 1660 sin andel i skattejorden till sin styvson Anders Håkansson Kart⁴⁵, vars hustru Karin Björnsdotter själv ägde jord i Ormestorp, vilken hon ärvt efter sin far Björn Asmundsson. Skattejorden i Ormestorp ärvdes därefter vidare till Anders Håkansson Karts och hustrun Karin Björnsdotters son Bero Ekegren, och slutligen till deras sonson Anders Björnsson (1711–1790). Därefter brukade Anders Björnssons dotter Maria Andersdotter (1766–1827) och hennes make Jonas Magnusson Ormestorp. Så sent som 1893 brukades delar av släktgården av två ättlingar i fjärde led till Bero Ekegren, bröderna Jonas Andersson (född 1817) och Anders Andersson (född 1835).⁴⁶ Det har inte efterforskat om ättlingar till Bero Ekegren fortfarande är bosatta i Ormestorp, Häggesleds socken.

Sammanfattning

Skolmästare Bero Ekegren, även nämnd med förnamnen Björn, Beronis och Bernhardus samt med patronymikon Andersson och Andreæ, var född cirka 1655 i Ormestorp, Häggesleds kyrkby och socken. Han var bondson, föräldrarna var Anders Håkansson Kart (cirka 1626–1712) och Karin Björnsdotter (cirka 1614–1694). Bero Ekegren studerade vid Kungliga Akademien i Åbo, var möjligen prästvigd och tjänstgjorde som pedagog med prästens uppdrag att undervisa i Hova skola och socken i början på 1700-talet. Han avslutade sin tjänst i Hova skola runt 1709, återvände hem till släktgården Ormestorp, vilken han överlätit på sin son Anders Björnsson (1711–1790), och förde därefter ett fattigt liv fram till sin död därstädes 1719.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

[FiRA=] Riksarkivet Finland

Piikkion ja Halikon tuomiokunnan renovoidut tuomiokirjat/Renoverade domböcker för Piikkiö och Halliko härader

KOa:7 Varsinaisten asioiden pöytäkirjat/Protokoll över egentliga ärenden (1689–1689)

⁴⁴ Landskapshandlingar Västergötlands handlingar 1605:16B (fol. 52v; RA bildid: A0050057_00060).

⁴⁵ ValA, Göta hovrätts. Advokatfiskalens arkiv EVIIAAAA:25 (s. 10; AD bildid: v189952.b1410).

⁴⁶ GLA, Häggesleds kyrkoarkiv AI:4 (fol. 152 och 154).

[GLA=] Landsarkivet i Göteborg

- Hova kyrkoarkiv (SE/GLA/13222)
  - C:1 Födelse- och dopböcker (1688–1715)
- Häggesleds kyrkoarkiv (SE/GLA/13239)
  - AI:4 Husförhörslängder (1873–1893)
- Järpås kyrkoarkiv (SE/GLA/13266)
  - AI:1 Husförhörslängder (1688–1689)
  - C:3 Födelse- och dopböcker (1688–1705)
  - C:4 Födelse- och dopböcker (1705–1759)
  - F:1 Död- och begravningsböcker (1760–1861)
- Källands häradsrätts arkiv (SE/GLA/11037)
  - AIa:1 Domböcker vid lagtima ting (1605–1619)
  - AIa:4 Domböcker vid lagtima ting (1639–1646)
  - FII:12 Boupppteckningar (1789–1791)
- Lidköpings högre allmänna läroverks arkiv 1778–1969 (SE/GLA/12137)
- Mariestads Högre allmänna läroverks arkiv (SE/GLA/12140)
  - D1b:1 Matrikel över intagna elever 1680–1826
- Skara domkapitels arkiv (SE/GLA/12487)
  - EVI:46.1 Handlingar ordnade efter pastorat. Hova (1678–1775)
  - BI:4 Koncept och registratur, utgående skrivelser i allmänhet (1701–1704)
- Skara Högre allmänna läroverks arkiv (SE/GLA/12147)
  - D1a:2 Inskrivna elever 1659–1711

[RA=] Riksarkivet

- Landskapshandlingar Västergötlands handlingar 1539–1630 (SE/RA/5121/5121.06)
  - 1604:13 (1604); 1605:16B (1605)
- Mantalslängder 1642–1820 Skaraborgs län (SE/RA/55203/55203.16)
  - 2 (1644); 14 (1656); 53 (1714); 57 (1718)
- Älvsborgs lösen 1613 (SE/RA/5117)
  - IV:35 Kommissariernas m.fl. räkenskaper för den lokala uppbörden av Älvsborgs lösen (1616)
  - IV:36 Kommissariernas m.fl. räkenskaper för den lokala uppbörden av Älvsborgs lösen (1617)
  - IV:37 Kommissariernas m.fl. räkenskaper för den lokala uppbörden av Älvsborgs lösen (1618)

[VaLA=] Landsarkivet i Vadstena

- Gotha hovrätt. Advokatfiskalens arkiv (SE/VaLA/03825/03)
  - EVIIAAAA:25 Från underrätterna inkomna renovationer. Skaraborgs län. (1660)

Tryckta källor och litteratur

- Beckman, N., (1926), *Vår skolas historia 1, tiden till omkring 1800*, Wettergren & Kerber, Göteborg. LIBRIS-ID:8198964.
- Elgenstierna, G., (1925–1936), *Den introducerade svenska adelns ättartavlor, med tillägg och rättelser*, Norstedt. LIBRIS-ID: 8576.
- Friedlaender, E., (1894), *Aeltre Universitets-Matrikeln II. Universität Greifswald II 1646–1700*.
- Hagberg, M., (2004), *Järpås – Ett pastorat och dess präster under 400 år*, Skara: Skara stiftshistoriska sällskap. ISBN: 91-975004-3-7.
- Klingberg, E., (2017), *Vad ingick i hemgiften?* Släkthistoria 29 juni 2017, Bonniers. LIBRIS-ID: x7n9mhbmvp4zc2z7.
- Kotivuori, Y., (2005), *Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852/Studentmatrikeln 1640–1852*, Helsingfors, Digital publikation. LIBRIS-ID: 10042637. ISBN: 9521024658.
- [NE =], *Nationalencyklopedin. Ett uppslagsverk på vetenskaplig grund utarbetat på initiativ av Statens kulturråd*, (1989–1996), Bra böcker. LIBRIS-ID: 8211184.
- Peringskiöld, J., (1700-?), *Monumenta Sveo-Gothorum 9: Monumenta per Westrogothiam, Scaniem, Hal-landiam, Blekingiam [ca 1700]*. LIBRIS-ID: 12041510.
- Peterson, L., (2007), *Nordiskt runnamnslexikon*, Femte utgåvan, Institutet för språk och folkminnen, Uppsala. LIBRIS-ID: 10565655.

Richardson, G., (2010), *Svensk utbildningshistoria: skola och samhälle förr och nu*, Studentlitteratur. ISBN: 9789144055527.

Rosenberg, C. M., (1882–1883), *Geografiskt-statistiskt handlexikon öfver Sverige efter nyaste, hufvudsakligen officiella källor utarbetadt af C. M. Rosenberg, A. V. Carlsson*, Stockholm. LIBRIS-ID: 8075202.

[SAOB =] Svenska Akademin, (1893-), *Ordbok över svenska språket*, Gleerupska universitetsbokhandeln. LIBRIS-ID: 8201689.

Seth, I., (1952), *Universitetet i Greifswald och dess ställning i svensk kulturpolitik 1637–1815*, Avhandling, Stockholms Högskola. LIBRIS-ID: 872011.

Sjöberg, J., (2002), *Makt och vanmakt i fadersväldet. Studentpolitik i Uppsala 1780–1850*, Avhandling, Historiska institutionen, Uppsala universitet. ISBN: 91-554-5437-2.

Åbo universitet. Konsistoriet: Consistorii Academici Aboensis Protokoll, (1883–), Helsingfors universitet. LIBRIS-ID: 13975.

Warholm, J. W., (1871), *Skara stifts herdaminne*, Faksimiltryck från år 1871 års upplaga. Nytryck år 1984. LIBRIS-ID: 404237.